

**СПАДКОВІ ПРАВА ЖЕРТВ ПОЛІТИЧНИХ РЕПРЕСІЙ РАДЯНСЬКОЇ ДОБИ В УКРАЇНІ:
ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ****INHERITANCE RIGHTS OF VICTIMS OF POLITICAL REPRESSIONS
OF THE SOVIET PERIOD IN UKRAINE: HISTORICAL AND LEGAL ANALYSIS****Половинкіна Р.Ю.,
к.ю.н., асистент***Запорізький національний університет*

Стаття присвячена історико-правовому аналізу спадковим правам жертв політичних репресій радянського періоду в Україні. Автором розроблено періодизацію відновлення майнових прав жертв політичних репресій, надано історико-правовий аналіз кожному з періодів. У статті надається комплексний аналіз положень, що регулювали процес відновлення прав реабілітованих з політичних мотивів.

Ключові слова: реабілітація, відновлення, політичні репресії, право на спадщину, заповідач, заповіт, спадкоємець, черга.

Статья посвящена историко-правовому анализу наследственных прав жертв политических репрессий советского периода в Украине. Автором разработана периодизация восстановления имущественных прав жертв политических репрессий, предоставлен историко-правовой анализ каждого из периодов. В статье приводится комплексный анализ положений, регулирующих процесс восстановления прав реабилитированных по политическим мотивам.

Ключевые слова: реабилитация, восстановление, политические репрессии, право на наследство, завещатель, завещание, наследник, очередь.

The article is devoted to the historical and legal analysis of the hereditary rights of the victims of political repressions of the Soviet period in Ukraine. The author developed a periodization restoration of property rights of victims of political repression, given the historical and legal analysis of each of the periods. The article provides a comprehensive analysis of the regulations governing the process of restoration of the rights of rehabilitated politically motivated.

During the years of independence Ukrainian government is trying to gradually get rid of the autocratic regime of the Soviet era. One such measure was the Law of Ukraine «On the condemnation of Communist and National Socialist (Nazi) totalitarian regimes in Ukraine and prohibition of propaganda symbols» on April 9, 2015. This law was condemned Communist and National Socialist totalitarian regimes in Ukraine, defines the legal basis of the prohibition of propaganda symbols and establishes the procedure for the liquidation of symbols of the communist totalitarian regime.

The adoption of this law caused a lively debate stimulated public and scientists to study this period as victims of political repressions of the Soviet period are still not fully rehabilitated. Currently, text presented the new Law of Ukraine «On the rehabilitation of victims of political repressions of the Soviet era in Ukraine», but fundamental scientific research to restore the property rights of these citizens still do not have.

Various aspects of rehabilitation of victims of political terror, of course, been studied by scientists such as Baran V., Baggan O., Demin Y., Lapchynskoyi N., Misikeyvycha L., Skljarenko V., Shumilo M. and others. The researchers analyzed the rehabilitation, law enforcement agencies involved in their implementation, the ratio of the higher authorities to the rehabilitation process. Misikeyvych L. in his doctoral thesis, from the perspective of historical and social dimension, revealed processes in Ukraine rehabilitation of victims of political repressions of the Soviet era in the second half of the XX–XXI century. However, the legal basis of the right to restore the lost property as a result of repression and the transition of the right to the heirs rehabilitated remains unexplored.

Key words: rehabilitation, reconstruction, political repression, inheritance, testator, will, heir, turn.

Протягом років незалежності українська влада крок за кроком намагається вивільнитись зі спадщини авторитарного режиму радянської доби. Одним із таких кроків став Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки» від 09 квітня 2015 року [1]. В Преамбулі вказаного Закону зазначається, що Верховна Рада України від імені Українського народу – громадян України, керуючись положеннями Загальної декларації прав людини, беручи до уваги резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи № 1096 (1996) від 27 червня 1996 року щодо ліквідації спадщини колишніх комуністичних тоталітарних режимів, № 1481 (2006) від 26 січня 2006 року щодо необхідності міжнародного засудження злочинів тоталітарних комуністичних режимів, № 1495 (2006) від 12 квітня 2006 року щодо боротьби з відродженням нацистської ідеології, № 1652 (2009) від 29 січня 2009 року щодо відношення до пам'ятників, що мають суперечливу історичну інтерпретацію у державах – членах Ради Європи, резолюцію Парламентської Асамблеї ОБСЄ SC (09) 3 R від 29 червня – 03 липня 2009 року щодо неприпустимості звеличення тоталітарних режимів, відкриття історичних та політичних архівів, вивчення тоталітарної спадщини та підвищення поінформованості громадськості, декларацію Європейського Парламенту від 23 вересня 2008 року щодо проголошення 23 серпня днем

пам'яті жертв сталінізму і нацизму, враховуючи засудження у 1991 році Законом України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» політичних репресій, що здійснювалися протягом 1917-1991 років комуністичним тоталітарним режимом на території України, відмежування від методу державного терору в управлінні державою, притаманного комуністичному тоталітарному режиму, і проголошення намірів неухильно сприяти відновленню справедливості та усуненню наслідків свавілля і порушення громадянських прав, з метою недопущення повторення злочинів комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, будь-якої дискримінації за національною, соціальною, класовою, етнічною, расовою або іншими ознаками у майбутньому, відновлення історичної та соціальної справедливості, усунення загрози незалежності, суверенітету, територіальній цілісності та національній безпеці України приймає цей Закон, яким засуджує комуністичний та націонал-соціалістичний (нацистський) тоталітарні режими в Україні, визначає правові основи заборони пропаганди їх символіки та встановлює порядок ліквідації символів комуністичного тоталітарного режиму [1].

Прийняття цього Закону викликало жваву дискусію громадськості та дало поштовх науковцям для дослідження цього періоду, оскільки жертви політичних репресій радянського періоду досі не реабілітовані в повному обсязі.

Наразі представлений текст нової редакції Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій радянської доби в Україні», однак ґрунтовних наукових розробок щодо відновлення майнових прав цих громадян до цього часу не має.

Різні аспекти процесу реабілітації жертв політичного терору, безумовно, було досліджено такими науковцями, як Баран В. [2], Бажан О. [3], Дьомін Ю. [4], Лапчинська Н. [5], Місінкевич Л. [6], Складенко В. [7], Шумило М. [8] та іншими. Дослідниками було проаналізовано реабілітаційні заходи, діяльність правоохоронних органів, залучених до їх проведення, відношення вищих органів влади до реабілітаційного процесу. Місінкевич Л. у своїй докторській дисертації з позиції історико-соціального аспекту розкрив процеси реабілітації в Україні жертв політичних репресій радянської доби у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття. Однак правові основи відновлення права на втрачене у результаті репресій майно, а також перехід цього права до спадкоємців реабілітованого залишаються недослідженими.

Процес реабілітації жертв політичних репресій був поступовим. Умовно його можна поділити на три періоди: І – з 1953 року по 1984 роки, ІІ – з 1985 по 1991 роки, ІІІ – з 1991 до сьогодні.

Вважаємо за доцільне зазначити, що з середини 50-х років ХХ століття починається процес по відновленню прав репресованих, пов'язаний із завершенням «сталінського режиму», певною лібералізацією суспільних відносин. Процес реабілітації розпочався у вересні 1953 року, коли Верховному Суду СРСР було надано право переглядати за протестами Генерального прокурора рішення колишніх колегій ДПУ, «трійок» і «особливої наради» при НКВС-МДБ-МВС СРСР.

Перші рішення щодо реабілітації приймалися з певною обережністю та з урахуванням розстановки сил всередині політичного керівництва країни. У 1953 році було здійснено перегляд справ деяких жертв сталінських репресій. Процедура реабілітації стосувалася лише окремих партійних і державних діячів та членів їх сімей. Відносно масовості процес звільнення незаконно репресованих громадян набув у травні 1954 року з прийняттям Постанови Ради міністрів СРСР «Про перегляд кримінальних справ на осіб, засуджених за контрреволюційні злочини, що утримуються в таборах, колоніях і тюрмах МВС СРСР і знаходяться в засланні на поселенні». Ця Постанова передбачала створення центральних і місцевих комісій, які були наділені особливими правами та повноваженнями та проводили реабілітацію та звільнення безпосередньо у місцях позбавлення волі [9].

Продовженням процесу реабілітації стала доповідь Хрушова Н. «Про культ особи та його наслідки» на ХХ з'їзді КПРС від 25 лютого 1956 року, в якій було відображено масштаби репресій, методи та роль Сталіна у цих заходах.

У цей період на виконання поставлених завдань з реабілітації жертв політичних репресій Радою Міністрів СРСР приймається Постанова від 08 вересня 1955 року № 1655 «Про трудовий стаж, працевлаштування та пенсійне забезпечення громадян, необґрунтовано залучених до кримінальної відповідальності і згодом реабілітованих» [10], у ст. 1 якої встановлювався порядок обчислення трудового стажу необґрунтовано залучених до кримінальної відповідальності і згодом реабілітованих. У випадках помертної реабілітації двохмісячна заробітна плата виплачувалась сім'ї реабілітованого (п. а ст. 3), також для членів сім'ї призначалась пенсія з нагоди втрати годувальника на загальних умовах (п. 2 ст. 4). Пенсії обчислювалися, виходячи із заробітку по роботі до дня звернення за пенсією. У тих випадках, коли ці громадяни до дня звернення за пенсією не працюють на підприємствах і в установах або отримували заробітну плату в менших розмірах, ніж

до арешту, пенсії призначались їм, виходячи з місячного окладу (ставки), що існував до дня реабілітації, на посаді (роботі), займаній до арешту, або з іншої аналогічної посади (роботи) (п. 3 ст. 4). Цей нормативно-правовий акт заклав основи для подальшої реабілітації жертв політичних репресій та відновлення їх прав та прав спадкоємців вищезазначених осіб, однак реабілітація у цей період була не повною та носила політичний характер.

Впровадження нових змін і доповнень, безсумнівно, було пов'язано з періодом перебудови (1985-1991 роки) країни, який було проголошено на Квітневому Пленумі ЦК КПРС, що передбачав дії, спрямовані на пошук справедливості стосовно жертв політичних репресій, що мали місце в період 30-40-х – на початку 50-х років» від 16 січня 1989 року [11], згідно якого відновлювалася діяльність правоохоронних органів з перегляду справ репресованих громадян. Погоджуємося з думкою Адамовського В., що серед перших кроків на шляху відновлення історичної справедливості щодо репресованих у роки радянської влади народів було прийняття Декларації Верховної Ради СРСР «Про визнання незаконними і злочинними репресивних актів проти народів, яких було піддано насильницькому переселенню, і забезпечення їхніх прав». Результатом дії Декларації стало скасування актів найвищих органів державної влади СРСР, які послужили основою для протиправного насильницького переселення окремих народів з місць постійного проживання, обмеження прав громадян з числа цих народів, а також незаконної ліквідації деяких національно-державних утворень [12, с. 27].

Реабілітація прав репресованих згідно вищезазначених законодавчих актів проводилась на основі партійно-політичних рішень, на підставі яких було скасовано незаконні акти проти народів та осіб, які зазнали примусового переселення і обмеження в правах за національною ознакою, визнані незаконні репресії позасудових органів в 30-50-ті роки ХХ століття у політичних справах та репресії, що проводились щодо селян в період колективізації, а також щодо всіх інших громадян за політичними, соціальними, національними, релігійними та іншими мотивами у 20-50-х роках ХХ століття.

На початку 90-х років ХХ століття було видано Указ Президента СРСР «Про поновлення прав усіх жертв політичних репресій 20-30-х років» від 13 серпня 1990 року. Слід погодитись із думкою Скальського В., голови Городецької районної ради народних депутатів, який на тридцять другому засіданні Верховної Ради України під час розгляду проекту Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» зазначив, що постанови та укази по правам репресованих поділили вищезазначених осіб на свого роду «касти» з різними правами на компенсацію. Більше прав мають ті громадяни або їх спадкоємці, які реабілітовані ухвалами судових інстанцій, згідно Постанови Ради Міністрів СРСР «Про трудовий стаж, працевлаштування та пенсійне забезпечення громадян, необґрунтовано притягнутих до кримінальної відповідальності та згодом реабілітованих» № 1655 від 08 вересня 1955 року. Продовжуючи свою доповідь депутат зазначив, що громадяни, яким повернуто чесне ім'я згідно з Указом Президії Верховної Ради СРСР «Про додаткові заходи по відновленню справедливості стосовно жертв політичних репресій, що мали місце в період 30-40-х – на початку 50-х років» від 16 січня 1989 року та Указом Президента «Про поновлення прав усіх жертв політичних репресій 20-30-х років» від 13 серпня 1990 року, одержують, практично, тільки довідку про реабілітацію [13].

Звернемо увагу на те, що вищезазначені акти відновлювали не всі права репресованих, не встановлювали вичерпного переліку осіб, які підлягають реабілітації, періоду, впродовж якого визначаються самі репресовані дії, тому перед Верховною Радою України поставало завдання у прийнятті нового законодавства, яке б врегулювало майнові права постраждалих та їх спадкоємців.

У цей період законодавець не оминув права репресованих, на відновлення яких було прийнято Закон УРСР «Про реабілітацію жертв політичних репресій» від 17 квітня 1991 року. У Преамбулі вищезазначеного нормативно-правового акту наголошувалося, що цим Законом ліквідовуються наслідки беззаконня, допущені з політичних мотивів до громадян України, поновлюються їх права, встановлюються компенсація за незаконні репресії та пільги реабілітованим. Статтею 5 Закону УРСР «Про реабілітацію жертв політичних репресій» від 17 квітня 1991 року встановлювалась грошова компенсація для осіб, які відбували покарання у вигляді позбавлення волі або примусового поміщення у лікувальні заклади. Однак для спадкоємців вищезазначені виплати не передбачались, крім випадків, коли вони були нараховані, але не виплачені. Реабілітованим (або їх спадкоємцям) були надані відповідні гарантії та права:

– вилучені будівлі та інше майно по можливості (якщо будинок незайнятий, а майно збереглося) поверталось реабілітованому або його спадкоємцям натурою, при відсутності такої можливості заявнику відшкодовувалась вартість цього майна (ст. 5);

– реабілітованим громадянам, які потребували поліпшення житлових умов, надавалось право на першочергове одержання житла, це право зберігалось також за одним із подружжя, якщо вони не створили нову сім'ю, батьками і дітьми, які проживали спільно до арешту і у зв'язку з застосуванням репресій втратили право на займане житло та потребують поліпшення житлових умов (ст. 6) [14].

Однак були й певні обмеження у правах репресованих громадян, а саме майно, яке було націоналізовано (муніципалізовано) на підставі відповідних нормативних актів, не поверталось. Заяви про компенсацію та повернення майна мали бути подані не пізніше трьох років з моменту набрання чинності цього Закону або з дня одержання довідки про реабілітацію. Законом не було визначено, хто має право подавати заяви про визнання громадянина репресованим, чи самостійно репресована особа, або цим правом також наділені його спадкоємці.

Взагалі прийняття цього Закону мало важливе історичне значення, оскільки владою було засуджено злочини керівних органів Радянського Союзу і підтверджено орієнтир України на демократичні цінності, забезпечення прав і свобод людини, а також визнання людини, її життя та здоров'я найвищою соціальною цінністю.

Процес реабілітації із прийняттям вищезазначеного акту не було закінчено, оскільки у зв'язку з численними зверненнями осіб про незрозумілість норм було прийнято Постанову Верховної Ради України «Про тлумачення Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні» від 24 грудня 1993 року [15], в якій визначалося, що майно (або його компенсація) повертається тільки спадкоємцям першої черги (коло яких визначалося на день винесення рішення про реабілітацію) на підставі отриманого у нотаріальній конторі свідоцтва про право на спадщину. Логіка законодавця була зрозумілою, оскільки, як правило, спадкоємці першої черги проживали разом із репресованими особами і вони також постраждали від репресій, однак право на свободу заповіту було порушено як для заповідача, так і його спадкоємців.

На сьогодні проблема відновлення майнових прав реабілітованих осіб за політичних мотивів залишається відкритою, про що свідчать проекти Законів України «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні» [16]. У законопроекті, запропонованому Подкурором Р., Амосом А. та Лапчинською Н. було зазначено, що нерухоме майно, в разі якщо воно збереглося, повертається реабілітованим та їхнім спадкоємцям першої черги. В разі неможливості повернення – відшкодовується його вартість. Будинок та інше нерухоме майно, конфісковане у зв'язку з політичними репресіями, повертається (або відшкодовується його вартість) його власникам або їхнім спадкоємцям першої черги. Права власності реабілітованій особі або її спадкоємцям першої черги на вилучену внаслідок репресій нерухомість повертаються тільки за умови перебування її в комунальній або державній власності [16].

В інших статтях автори законопроекту зазначають про право на приватизацію будинку чи помешкання в будинках реабілітованої особи, вартість відшкодування майна. Право власності реабілітованої особи відповідно до вищевказаного Законопроекту переходило б до спадкоємців першої черги. Однак, як у чинному Законі України «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні» так і в новому Законопроекті проблеми порушення прав заповідача та спадкоємців за заповітом залишаються невирішеними.

Підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що процес відновлення прав репресованих з політичних мотивів в радянських часів був поступовим протягом трьох етапів. Останній, сучасний період, ще не завершився; на жаль, у нових проектах Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні» права спадкоємців реабілітованих за політичних мотивів є обмеженими. На нашу думку, така ситуація склалась у зв'язку з тим, що більше уваги приділяється реабілітації як відновленню особистості в очах громадськості. Однак реабілітація має комплексний характер і повинні відновлюватись не тільки політичні, громадські, національні права (тобто нематеріальні), а і майнові (спадкові права в тому числі).

ЛІТЕРАТУРА

1. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки : Закон України від 09 квітня 2015 року // *Голос України*. – 2015. – № 87.
2. Баран В. К. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-ті рр.) / В. К. Баран, В. М. Даниленко. – К : Альтернативи, 1999. – 340 с.
3. Бажан О. Український національний рух : основні тенденції і етапи розвитку (кінець 1950-х–1980-ті роки) / О. Бажан, О. Данілюк. – К : Рідний край, 2000. – 232 с.
4. Дьомін Ю. Проблеми в роботі по реабілітації жертв політичних репресій / Ю. Дьомін // *Право України*. – 1996. – № 4. – С. 24–26.
5. Лапчинська Н. Закон України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» – не декларація, а питання державної політики / Н. Лапчинська // *Проблеми історії України : факти, судження, пошуки*. – 2003. – Вип. 7. – С. 465–470.
6. Місінкевич Л. Л. Діяльність державних органів незалежної України щодо реабілітації жертв сталінських репресій / Л. Л. Місінкевич // *Історія України : маловідомі імена, події, факти*. – 2002. – Вип. 34. – С. 323–340.
7. Склярєнко В. Поширення інформації про реабілітацію жертв політичних репресій в УСРР – УРСР в інформаційному просторі незалежної України / В. Склярєнко // *Історія України : маловідомі імена, події, факти*. – 2008. – Вип. 35. – С. 288–298.
8. Шумило М. Вдосконалення правового регулювання реабілітації жертв політичних репресій / М. Шумило // *Право України*. – 1992. – № 4. – С. 26–28.
9. Україна в умовах тимчасової лібералізації радянського суспільства (1953–1964 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/encyclopedia/smert-stal-na-kholodne-l-to-53-gokukurudzyana-kampan-ya-ukra-na-v-umovakh-timchasovo-l-beral-zats-radyanskogo-susp-1stva-1953-1964-rr-/>.
10. Дзярновіч А. Реабілітація / А. Дзярновіч [Електронний ресурс]. – Режим доступу : pawet.net/files/dz_realib.pdf.

11. О дополнительных мерах по восстановлению справедливости в отношении жертв репрессий имевших место в период 30-40-х и начала 50-х годов : Указ Президиума Верховного Совета СССР от 16 января 1989 года № 10036-ХІ // Ведомости СНД и ВС СССР . – 1989. – № 9. – Ст. 202.

12. Адамовський В. І. Правове регулювання відновлення прав необґрунтовано репресованих громадян у Росії (90-і роки ХХ ст.) / В. І. Адамовський // Університетські наукові записки. – 2014. – № 1 (49). – С. 26–32.

13. Стенограма пленарного Тридцять другого засідання Верховної Ради України від 27 березня 1991 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/4534.html>.

14. Про реабілітацію жертв політичних репресій : Закон УРСР від 17 квітня 1991 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 22. – Ст. 262.

15. Про тлумачення Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні» : Постанова Верховної Ради України від 24 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 15. – Ст. 88.

16. Чинний закон про реабілітацію жертв політичних репресій : змінити не можна, залишити [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cdvr.org.ua/content/>

УДК 340

ВЖИВАННЯ ТЕРМІНІВ «ПРАВОВИЙ АКТ» І «ЮРИДИЧНИЙ АКТ» У СУЧАСНІЙ ЮРИДИЧНІЙ НАУЦІ

«LEGAL ACT» AND «JURIDICAL ACT» TERMS USAGE IN MODERN LEGAL SCIENCE

Сердюк І.А.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Автор на основі проведених етимологічного та семантичного аналізу слів «правовий» і «юридичний» спробував подолати термінологічну невизначеність загальнотеоретичної категорії, що відображає волевиявлення право-дієздатних суб'єктів права. Наведено аргументи на користь вживання в правовій доктрині юридичних термінів «правовий акт» і «юридичний акт» як таких, що несуть у собі однакоє смислове навантаження.

Ключові слова: акт, правовий акт, юридичний акт, інтерпретаційно-правовий акт, правозастосовний акт.

Автор на основе проведенных этимологического и семантического анализа слов «правовой» и «юридический» попытался преодолеть терминологическую неопределённость общетеоретической категории, которая отражает волеизъявление право-дееспособных субъектов права. Приведены аргументы в пользу употребления в правовой доктрине юридических терминов «правовой акт» и «юридический акт» как таких, которые несут в себе одинаковую смысловую нагрузку.

Ключевые слова: акт, правовой акт, юридический акт, интерпретационно-правовой акт, правоприменительный акт.

The author tries to overcome terminological uncertainty of general and theoretical category reflecting capable subjects' to law will on the basis of etymological and semantic analysis. There are given arguments proving the usage of the legal terms «legal act» and «juridical act» as carrying similar sense impact in the legal doctrine.

It is noted, that despite initial differences in the sense meaning of the words «legal» and «juridical», extrinsic evidence of which is their etymological aspect, the modern legal science should use their derivative terms «legal act» and «juridical act» as synonyms carrying similar sense impact.

«Legal act» notion ambit cannot be limited to only plurality of normative and legal acts, because both the acts of interpretation and the acts of norms of law application are directly related to the phenomenon of objective law. The positive proof of which is the use of the conjoint root «law» in terms «law interpreted» and «law applicable».

The important argument proving the truth of this judgment is legal position of the Constitutional Court of Ukraine according to which not only legal acts of the Verkhovna Rada of Ukraine and the President of Ukraine having normative character but also individual legal acts of the pointed state bodies should be checked on the subject of constitutionality.

Key words: act, legal act, juridical act, interpretational and legal act, law applicable act.

Важливою та необхідною передумовою розвитку загальнотеоретичної юридичної науки є визначеність її термінологічного ряду, що складається із словесних символів понятійно-категоріального апарату науки. Огляд навчальної та наукової юридичної літератури з відповідної тематики засвідчує той факт, що одним із елементів цього ряду, який до того ж характеризується певною невизначеністю, є спеціальний юридичний термін як словесне позначення категорії, що нею відображається волевиявлення право-дієздатних суб'єктів права.

Поняття правового акта, його диференціація, техніко-юридичні особливості окремих різновидів є традиційними питаннями, що комплексно розглядаються в межах як наукових монографій, так і підручників та навчальних посібників з теорії держави і права, а відповідні теоретичні розробки є вагомим здобутком національної та зарубіжної правової доктрини.

Водночас, на особливу увагу в контексті теми цієї праці заслуговує наукова стаття М. Цвіка «Про систему юри-

дичних актів» [12], в якій автор, з-поміж інших питань, торкається і спеціальної юридичної термінології в аспекті предмета свого наукового дослідження. Теоретичні положення, викладені в цій праці мають методологічне значення і стануть предметом подальшого наукового аналізу.

Метою статті є спроба автора подолати термінологічну невизначеність категорії, що нею відображається волевиявлення право-дієздатних суб'єктів права, а також навести аргументи на користь вживання в сучасній правовій доктрині юридичних термінів «правовий акт» і «юридичний акт» як таких, що несуть у собі однакоє смислове навантаження.

Огляд наукової і навчальної юридичної літератури свідчить як про відсутність єдності у поглядах учених щодо розуміння поняття «правовий акт», так і про вживання ними різних термінів для словесного позначення цієї загальнотеоретичної категорії.

Зауважимо, що в наукових і навчальних виданнях вживаються такі терміни, як словесний символ поняття,